

Dober ton v gledališču

Gledališki bonton za novince

pripravila Mojca Redjko
www.sng-mb.si/prvi-prizor

Beseda *bontón* je francoskega izvora, pomeni pa *dober ton* in zajema pravila spodobnega vedenja v družbi. Ta so seveda odvisna od kulture, časa, prostora, družbenih okoliščin ipd., zato z načinom obnašanja človek veliko pove predvsem o sebi. Pravila so pomembna, a ne držimo se jih »kot pijanec plotak«, bolj je pomembna presoja situacije, ki narekuje ustrezno izbiro vedenja. Nikoli ne moremo zgrešiti s prijaznostjo, vljudnostjo, spoštovanjem, strpnostjo, sprejemljivostjo, upoštevanjem, pripravljenostjo pomagati in z estetiko. Zlate besede bontona so: *prosim, hvala, oprostite, izvolite*. Človek se veliko pravil nauči med odraščanjem – učenje spodobnega vedenja je pomemben del vzgoje. Nikar ne zamudimo te priložnosti, izkoristimo jo tudi v gledališču.

1

FOKUS

Obisk gledališča je kulturno dejanje in v središču pozornosti je umetniški dogodek. Nanj se pripravimo: predhodno si zagotovimo vstopnico (veliko gledališč in drugih organizatorjev dogodkov omogoča nakup v predprodaji, tudi spletni nakup vstopnic), poiščemo ključne informacije o vsebini dogodka, uredimo se in se pravočasno odpravimo od doma, kjer pred tem nismo na veliko žvečili česna ali grizljali surove čebule. Primerno je, da v gledališče prispemo kakšnih petnajst minut pred začetkom.

2

ENTRÉE

V stavbo vstopimo umirjeno, z znanci se pogovarjamo po tihem, ne skačemo, ne tekamo, ne krilimo z rokami, ne ogovarjamo videza ali vedenja prisotnih (pa tudi odsotnih) in ne postavamo na najbolj prometnih prehodih. Raje preverimo, ali imamo vstopnico in kje je pravi vhod glede na oznako našega sedeža.

V garderobi zmeraj odložimo vrhnja oblačila (plašč, jakno, bundo, šal, rokavice ipd.) in morebitno prtljago (recimo dežnik, šolsko torbo ali rezervne čevlje), tudi pokrivalo, ki bi utegnilo zastirati pogled obiskovalcem v vrstah za nami. Potem preverimo nujnost obiska toaletnih prostorov in se umirjeno napotimo proti pravemu vhodu v dvorano. Če nismo prepričani, kateri vhod je pravi, o tem prijazno povprašamo osebje gledališča, ki je zmeraj na pravem mestu, prepoznamo pa ga po prijaznem nasmešku in pogosti uniformi.

Na gledališke dogodke na zamujamo – prav lahko se zgodi, da bomo ostali pred zaprtimi vrati dvorane in tudi glasno negotovanje jih ne bo odprlo. Ura začetka je zavezujoča za vse, ne samo za izvajalce.

3

START

Na sedežu sedimo pokončno, gledališki sedež v glavnem ni namenjen zleknjenemu počitku. V vrsti sedežev, ki jih ločuje enojno naslonjalo za roke, izberemo desnega, levega prepustimo sosеду. Čas pred pričetkom dogodka lahko posvetimo tihemu branju gledališkega lista, koncertnega programa, programske knjižice ali drugega opisa dogodka. Preverimo, če smo izklopili zvok telefona ali podobne elektronske naprave, ki oddaja zvoke. Napravo pospravimo tako, da tudi svetloba z zaslona ne moti okolice. Vnaprej si pripravimo vse, kar med predstavo ali koncertom utegnemo potrebovati, npr. robec ali osvežilne pastile za boljši dah.

V dvorano ne nosimo hrane in pijače. Enako velja za viruse, bacile in podobne mikroorganizme, zato bolni raje ostanemo doma. Kihanje, kašljanje in smrkanje moti ostale obiskovalce, pa tudi nalezljivo je. Mislimo na druge.

Zlahka se zgodi, da kdo od obiskovalcev, ki ima sedež v sredini vrste, vstopi za nami in se mora prebiti mimo nas. Če je potrebno, vstanemo, pa tudi obratnim mišicam ne bo škodila vaja prijaznega nasmeška in *izvolite*. Če smo mi tisti, ki moramo mimo sedežev, se obrnemo z obrazom proti njim, uporabimo čarobne besede (najprej *oprostite* in *prosim*, nato *hvala*) in se pomikamo previdno, da po poti ne pohodimo tistih, ki so prispeli pravočasno.

4

DUEL

Dogodek spremljamo molče in komentarje hranimo za odmor, lahko tudi do odhoda iz gledališča. Seveda se odzivamo na odrske izzive, smejimo se, odgovarjamo na vprašanja, kadar je dogodek interaktiven, lahko jočemo, če nas kaj razžalosti, vse to pa skušamo početi po tihem, ne na ves glas, saj bi to utegnilo zmotiti sosede v dvorani, še huje – izvajalce na odru. Izvajalce lahko nagradimo z aplavzom na odprtem odru, kadar nas kaj posebno fascinira. Na koncertih ne ploskamo po vsakem stavku, temveč ob koncu skladb, pri operi lahko ploskamo po kakšni res odlično zapeti ariji, pri baletu pa na koncu variacij ali pas de deuxov, čudoviti pa so lahko tudi usklajeni zborovski prizori. Če se to zdi prezapleteno, preprosto počakamo, da zaploskajo drugi. Običajno vedo.

Med dogodkom ne zapuščamo dvorane, če to storimo med odmorom, se v dvorano vrnemo pravočasno in na isti sedež. Četudi nam je npr. glasba všeč, ne pripevamo, ne dirigiramo, ne potrkavamo v z nogo ali s prsti po naslanjalu, ne poplesujemo. Spet: mislimo na druge.

Končno aplavz je naš poklon izvajalcem. Ploskamo, dokler se zavesa odpira, in s ploskanjem pospremimo nastopajoče z odra. Nikoli ne vstajamo in odha-

jamo iz dvorane pred nastopajočimi. Vstanemo samo, če nam je bil dogodek tako zelo všeč, da želimo nastopajoče nagraditi s stoječim aplavzom. Hvaležnost za pravkar doživeto lepoto naj premaga strah pred čakanjem na plašč.

Če nam pravkar doživet umetniški dogodek ni bil posebno všeč, se v spoštovanju do truda izvajalcev izognemo glasnim komentarjem ob odhajanju iz gledališča. Ne gre za hinavščino, gre za iskreno spoštovanje do vloženega truda in dela. Kdor dela, lahko tudi greši. Pika.

5

SOIRÉE

Ne zgodi se prav pogosto ... a predstavljajmo si, da prejmemo prijazno povabilo na svečani dogodek, recimo na premierno uprizoritev, jubilejno svečanost, obeleženje praznika, proslavo ...

Spodobi se, da se odzovemo in se dogodka udeležimo. Če to ni mogoče, pošljemo zahvalo in prijazno opravičilo.

Tudi za tak dogodek veljajo enaka pravila, kot so opisana zgoraj. Ena posebnost se lahko pripeti: morda doživimo himno. Med državno himno vstanemo, ne samo med slovensko himno, iz spoštovanja do drugih vstanemo pri vsaki državni himni. Ni potrebno znati vseh svetovnih himen na pamet – vstali bodo drugi, sledimo jim. Po koncu himne ne ploskamo, le umirjeno sedemo in ohranimo pozornost.

Posebnim dogodkom pogosto sledi pogostitev. Pogostitev ni nadomestilo za obrok, je dar. Poklon uspešnemu rojstvu predstave ali koncerta, prazniku, nagrajencem, jubilentom ipd., povabilo, da se temu poklonimo skupaj. Zelo primerno je, da z nazdravljanjem in prehranjevanjem počakamo na tiste, ki so v središču dogodka, da najprej nazdravimo njim in z njimi, da so oni prvi, ki posežejo po kozarcu pijače, kanapéju, pecivu, kosu torte ali podobnem. Čestitamo jim in nato presodimo, kdaj je primeren čas za odhod.

6

MOTO

Če odidemo pravočasno, se bomo kmalu spet lahko vrnili v ta pomembni prostor, saj gledališče odpira najlepša umetniška doživetja, možnost gledanja besede, zvoka, ideje, življenja in sveta, čustev in misli, sebe in drugih. Organizira estetsko potovanje skozi prostranstva duha po vznemirljivih pokrajinah domišljije. Ogledalo je. Refleksija. Navdih. Vprašanje. Zasuk. Več gledamo, bolje vidimo. In če vidimo, tudi vemo. To je dobro.

Legenda

ARIJA – (italijansko *zrak, napev*) operni spev, napev

DUEL – (francosko iz latinščine *boj, vojna*) dvoboj

ENTRÉE – (francosko *vhod, vstop* iz latinščine *stopiti*) vstopnica; uvodna glasba; prostor, skozi katerega vstopamo v dvorano; poudarjeno izvedeni vstop ali nastop igralca na oder; prihod plesalca ali skupine plesalcev na oder; vrsta ogrinjala, ki ga ženske nosijo pri vstopu v plesno dvorano ali se z njim ogrinjajo med odmorom; predjed

ESTETIKA – (grško *čuten, zaznaven*) lepoznanstvo, veda o lepem in o vrednotenju lepega, zlasti v umetnosti; tudi lepota

FOKUS – (latinsko *ognjišče, ogenj*) presečišče vzporednih žarkov po njihovem lomljenju ali odboju (fizika); središče zanimanja ali dogajanja

LEGENDA – (novo latinsko *kar naj se bere; bogoslužno branje, največ iz življenja svetnikov*) napotek, navodilo, pojasnilo za branje in razumevanje znakov, okrajšav, zemljevidov, risb, načrtov

MOTO – (latinsko *mrmranje*) tudi motto; geslo na začetku knjige ali poglavja, navadno v zvezi z vsebino; kratek izrek, navedek ali pregovor s podobno funkcijo

PAS DE DEUX – (francosko *korak dveh*) plesni duet, v katerem plesalca (najpogosteje moški in ženska) prikažeta svojo virtuoznost; véliki pas de deux ima stalno strukturo: entrée (prihod plesalcev in napoved nujnega odnosa), adagio (počasen in virtuozen plesni duet, poln lepih poz, v katerem plesalec predvsem podpira plesalko), moška in ženska variacija (zaporedna solistična plesa, polna akrobatskih mojstrov in) ter coda (zaključek, pogosto zgoščen povzetek prejšnjih plesnih elementov ob stopnjevani glasbi)

SOIRÉE – (francosko *večer, večerna družba*) tudi soarêja; večerna družabna prireditev

START – (angleško *start*) začetek kake dejavnosti

STAVEK – del simfonije (štiristavčna skladba) ali koncerta (tristavčna skladba)